

Sbírka DNA plemen drůbeže

v Národní genetické bance živočichů

Chov domácích zvířat je těsně spojen s biologickým výzkumem. Po staletí jsou nové vědecké poznatky využívány ve šlechtitelství, veterinárním lékařství, zoohygieně i zootechnice. Vzájemná spolupráce mezi vědci a chovateli je stěžejní podmínkou, která pokrok v zemědělství a chovatelství umožňuje.

Díky pomoci mnoha českých i zahraničních chovatelů drůbeže se nyní podařilo posunout tuto spolupráci zase o krok dále.

Genetika a genomika patří jednoznačně mezi moderní a rychle se rozvíjející směry výzkumu domácích a hospodářských zvířat. Tento výzkum může mít zásadní praktický význam. Může nám pomoci pochopit samotnou podstatu tvorby fyzických znaků zvířat (např. dojivosti krav, množství svalové hmoty býků anebo tvaru hřebínku kohoutů) a tak umožnit efektivněji plánovat další šlechtění těchto zvířat s ohledem na naše potřeby. Genetický výzkum nám také může pomoci stanovit míru příbuznosti zvířat a plemen, křížení mezi nimi, genetickou homogenitu populace, frekvence škodlivých alel, zastoupení genetických variant zvyšujících odolnost zvířat proti chorobám a mnoho dalších poznatků, které mohou a měly by být uplatňovány v chovu. Přes takto silný aplikační potenciál je genetický výzkum domácích zvířat celosvětově brzděn nedokonalostí stávající výzkumné infrastruktury. Ačkoliv např. v naší zemi existuje národní program na ochranu živých genetických zdrojů, neexistuje ani u nás, ani v zahraničí jednotná volně přístupná sbírka genomického materiálu reprezentujícího plemena domácích zvířat, takže pro nový výzkum není možné využít žádný již dříve nasbíraný genetický materiál. Tento problém silně komplikuje rychlost a efektivitu výzkumu, včetně mapování vztahů mezi vnitřními genetickými a vnějšími fyzickými znaky. Není také možné použít vybrané vzorky jako referenční pro dané plemeno ani stanovit změny genetické diverzity v čase, což by nám pomohlo cíleně bojovat proti poklesu biologické variability v plemenech. Řešením je tvorba genetické banky – sbírky pečlivě utříděných a označených zkumavek obsahujících fixované

tkáně (většinou krev ze živých zvířat, případně tkáně z uhynulých jedinců) anebo již extrahovanou DNA, která by shromážděné vzorky systematicky poskytovala pro další vědecké bádání.

Národní genetická banka živočichů (NGBŽ) vznikla v květnu 2015 v rámci projektu BIOM podporovaném z Fondu Evropského hospodářského prostoru (EHP-CZ02-OV-1-025-2015) jako nová výzkumná infrastruktura v ČR. Jejím základem bylo propojení genetické banky Katedry zoologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy a sbírek genetických vzorků Ústavu biologie obratlovců Akademie věd České republiky, v. v. i. NGBŽ je již nyní napojena na mezinárodní organizace zabývající se archivací genetického materiálu. Tak je možné sdílení dat o skladovaných vzorcích i výměna know-how týkající se jejich archivace, organizace sbírek nebo řešení legislativních problémů spojených s příjmem, skladováním a poskytováním vzorků. Národní genetická banka živočichů je relativně volným, přesto funkčním spojením svěbytných institucí, které se rozhodly umožnit externím uživatelům v rámci určitých pravidel přístup ke svým genetickým vzorkům. Tato infrastruktura je otevřená a vítány jsou všechny instituce, jejichž společným zájmem je

dlouhodobé uchování odborně konzervovaných vzorků genetického materiálu reprezentujícího biodiverzitu domácích i volně žijících živočichů.

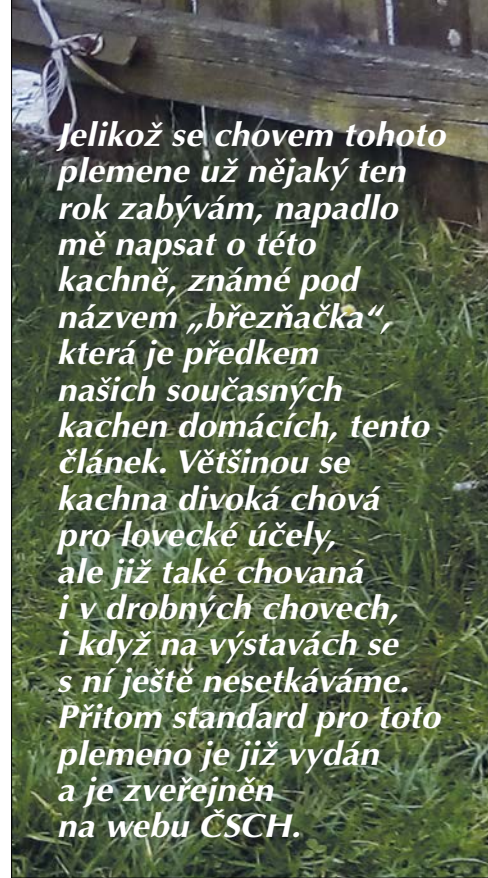
Ve spolupráci s organizací Global Genome Biodiversity Network se v prosinci 2015 podařilo publikovat na mezinárodním webovém portálu <http://www.ggbn.org> data o genetických vzorcích plemen drůbeže spravovaných v rámci NGBŽ. Sbírka nyní čítá celkem přes tisíc vzorků reprezentujících 66 evropských plemen drůbeže, které jsou uloženy v genetické bance Katedry zoologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy a byly nasbírány od chovatelů v ČR a zahraničí v průběhu výzkumu imunogenetické variability plemen kura domácího (více informací na www.slepice.eu). Nyní budou tyto vzorky zpřístupněny badatelům z celého světa pro další využití. Českému svazu chovatelů a všem chovatelům, kteří svými vzorky ke tvorbě této sbírky přispěli, děkujeme!

MICHAL VINKLER, ANEŽKA POJEZDNÁ,
BARBORA BILKOVÁ A ZUZANA BAINOVÁ,
Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy

Jelikož se chovem tohoto plemene už nějaký ten rok zabývám, napadlo mě napsat o této kachně, známé pod názvem „březňačka“, která je předkem našich současných kachen domácích, tento článek. Většinou se kachna divoká chová pro lovecké účely, ale již také chovaná i v drobných chovech, i když na výstavách se s ní ještě neseťkáváme. Přitom standard pro toto plemeno je již vydán a je zveřejněn na webu ČSCH.

Kachny divoké můžeme nejčastěji vidět na březích řek, kde se shlukují a lidé je tam chodí krmit, aniž by si uvědomili, že tuto kachnu je již možné chovat v našich domácích chovech, a že je i uznána jako plemeno. V taxonomické systematice tuto kachnu řadíme do třídy ptáci, řádu vrubozobých, čeledi kachnovitých a rodu kachen.

V domácím chovu musíme tuto kachnu chovat buď ve voliére, jelikož už jak sám název tomu napovídá, jde o divokou kachnu, která ihned, když se dostane do volného prostoru, odlétne. Samozřejmě

Kachna divoká

existují možnosti, jak tomu zabránit a kachnu chovat ve volném výběhu. Já používám křídelní spony, které se dávají slepicím, aby nepřelétávaly z výběhu a docela se mi osvědčily. Nejednou se mi stalo, že jsem sponu špatně připnul a v tu ránu jsem byl bez kachny. Jde ale o oje-

Kachny divoké nejsou náročné na krmení.

dinělé případy. U chovných párů, které mám pouze jako rodiče a nejsou určeny na výstavu, křídla jednou ročně po přepření zastříhnu.

Tyto kachny nejsou náročné na krmení, v létě jim stačí pastva, nasekané kopřivy se šrotem nebo namočeným chlebem, který krmiivo dostatečně zvlhčí, a na noc dávám pšenici. V období páření, na konci února, přidávám kromě pšenice také směs pro kachny pro lepší pohlavní aktivitu. Když jsem s tímto plemenem začínal, žádné doplňky jsem nepřidával a s pářením a líhivostí problém nebyl. Ke koupání stačí obyčejná řeznická lodňa, kde se kachny dostatečně vykoupu.

Kachna začíná snášku převážně v půlce března, kdy nanosí 8–12 nazelenalých vajec do hnízda, které vytvoří ze stonků, listů, vysele prachovým peřím a poté na ně nasedne. Přestože mají tyto kachny svoje zázemí (kachník), nikdy ho k hnízdění nepoužijí, ale zahnízdí venku v trsu trávy, většinou pod ovocným keřem, kde sedí 28 dní a poté vylezou i s kachňaty ven. Po vylíhnutí kachnu i s mladými přemístím do kachníku, kde mají krmení, a to krmnou směs pro kachny a misku s vodou, kterou přibližně po týdnu vyměňuji za větší nádobu, kde se již dostatečně koupou. Jako podestýlku v prvních dnech dávám hobliny, pak slámu. Poté je již vypouštím na travnatý výběh.

Tato kachna je malého tělesného rámce o hmotnosti kačera 1,1–1,4 kg a kachny 0,9–1,1 kg divoce zbarveného opeření. Co se hlavy týká, je malá, podlouhlá s nevýraznými lícemi s mírně podlouhlým zobákem u kačera nazelenalé barvy s černým nehtem a u kachny žlutooranžový někdy tmavě skvrnitý s černým nehtem. Trup má vodo-

rovně nesený, menší a podlouhlý. Prsa klenuhá, plná, krk kratší, nepříliš silný. Křídla přilehlá k tělu, dlouhá, dosahující na kořen ocasu.

Ocas je uzavřený vodorovně nesený, pokračující v linii zad. Postoj je středně vysoký, holeně skryté v opeření, kratší

a běháky jsou uprostřed trupu posazené oranžovo-

červené barvy s tmavými drápy. Zbarvení této kachny je divoké. Podrobný standard této kachny najdete na stránkách www.cschdz.eu v odbornosti drůbeže. Dle standardu je určen pro tuto kachnu kroužek o velikosti 11 mm, ale v případě, že nestihneme včas nakroužkovat můžeme nasadit kroužek o velikosti 13 mm. Dle mého názoru je i pro ně tato velikost nejvhodnější, jelikož u 11 mm se mi zdá kroužek u dospělé kachny těsný. Chovným cílem tohoto plemene je zachovat všechny znaky původního druhu, a to divokého, bez jakéhokoliv křížení s jinými plemeny kachen.

Doufám, že bude tento článek pro zájemce o toto plemeno přínosem a začneme se s těmito kachnami setkávat i na našich výstavách.

PETR KRENŽELOK,
foto autor a SILVIE VESELÁ (2,3)

